

Til sjávarútvegs- og landbúnaðarnefndar Alþingis.

Með bréfi dagsettu 24/8 2009 óskar sjávarútvegs- og landbúnaðarnefnd Alþingis eftir umsögn undirritaðrar um frumvarp til laga um endurskoðun á undanþágum frá 1. kafla 1. viðauka við EES-samninginn, 147. mál, matvælalöggjöf, EES reglur. Skál nú reynt að verða við þeirri ósk.

Ég hef áður samið þrjú álit vegna eldri gerða frumvarpa um þetta sama efni. Árið 2008 samdi ég tvö álit vegna fyrstu gerðar frumvarpsins, annað að beiðni sjávarútvegs- og landbúnaðarnefndar Alþingis, hitt að beiðni Bændasamtakanna, sem þá unnu að álitu, er þau sendu Alþingi íseptember 2008.

Bændasamtökin birtu álit mitt óstytt í Bændablaðinu 23/9 '08.

Ég leit svo á, að ég væri beðin um þessar umsagnir vegna langrar starfsreynslu í sýklafræði og við sóttvarnir og reyndi þar að benda á ýmislegt, sem við yrðum að taka tillit til við breytingar á löggjöf okkar. Mikið vatn hefur runnið til sjávar síðan ég samdi þessar umsagnir og mikil nýliðun varð á Alþingi eftir síðustu kosningar. Vegna þeirra nýju þingmanna, sem koma nú í fyrsta skipti að þessu máli leyfi ég mér hér með að leggja þessar umsagnir fram að nýju og merki þær fylgiskjöl 1 og 2 með þessu álitu.

Í desember veturinn 2008 var önnur gerð frumvarpsins lögð fram, og í febrúar 2009 var ég aftur beðin að senda umsögn til þáverandi sjávarútvegs- og landbúnaðarnefndar. Ég bar þá þessa nýju gerð frumvarpsins eins vel og mér var unnt saman við meín-gallaða fyrstu gerð frumvarpsins. Ekkert, sem kom sóttvörnum og sýkingarhættu við, hafði breyttst, svo að þessi gerð frumvarpsins var að mínu mati engu betri en frumgerðin. Þann 14. mars 2009

sendi ég þáverandi sjávarútvegs- og landbúnaðarnefnd umsögn, sem ég legg hér með og merki Fylgiskjal 3. Þar vísa ég alveg sérstaklega til 10. greinar gildandi íslenskra laga um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, laga no. 25/1993, sem ætlunin var að fella niður EES undanþágu fyrir, og galopna þar með allar gáttir fyrir óheftum innflutningi á hrámeti og húðum úr sláturhúsum í þeim 27 löndum, sem nú eru í Evrópusambandinu.

Ísland getur ekki gengist undir svona löggjöf. Eyja lengst norður í Atlantshafi með mjög fáa landlæga sýklstofna, ef miðað er við þéttbýlið og náttúrufarið í mun hlýrra loftslagi á meginlandi Evrópu, og búfjárstofna, sem voru fluttir hingað á landnámsöld og hafa búið hér með okkur síðan í einangrun frá öðru búfé, hlýtur að verða fyrir tjóni af slíkum glannaskap. Hefur ekki þegar orðið hér nóg tjón af mannavöldum og skorti á löggjöf, sem kemur í veg fyrir slys.

Við þriðju gerð frumvarpsins, sem liggur nú fyrir Alþingi og núverandi sjávarútvegs- og landbúnaðarnefnd óskar umsagnar um, hefur verið gerð á frumvarpinu sú nauðsynlega grundvallar-breyting að 10. grein gildandi íslenskra laga um varnir gegn dýrasjúkdómum er ætlað að gilda áfram og hefta hættulegan innflutning á hrámeti úr erlendum sláturhúsum væntanlega á þeirri EES undanþágu, sem við fengum í upphafi og verðum að halda inni í væntanlegum aðildarviðræðum. Ég sakna þess þó að ekki er lengur minnst sérstaklega á húðir og skinn í frumvarpinu, og veit ekki hvort þær vörur eru bara almennt taldar sláturafurðir. Ég nefni þetta vegna þess að talið er að ósútuð hrá skinn í skæði hafi á sínum tíma borið hingað miltisbrand, sem er hér enn í jarðvegi þar sem hræ af sýktum dýrum

voru grafin fyrir áratugum síðan. Þetta er mjög lífseig og hættuleg baktería, og ekki gott að fá meira af henni hingað.

Á síðari árum hafa risið hér upp nýjar búgreinar, kjúklinga- og svínabú, sem hafa náð glæsilegum árangri, þegar litið er til hreinleika afurðanna miðað við það, sem gerist í öðrum löndum. Um hreinlæti og sóttvarnir á svína- og hænabúum hér hafa gilt strangari reglur en gilt hafa í Evrópusambandinu. Hér hefur kampylobakteríu- og salmonellusýkingum verið haldið í algjöru lágmarki síðustu 10 árin. Er það mun meiri neytendavernd en í Evrópusambandslöndunum, þar sem nær ekkert er gert til að forðast kampylobakteríur og salmonellufaraldrar standa stundum lengi, t.d. faraldur í Danmörku nokkur allra síðustu árin. Ef reglur Evrópusambandsins verða teknar upp hér í svína- og hænabúum minnkar neytendaverndin hér til muna og sú mikla vinna, sem lögð hefur verið í hana á undanförunum árum, verður að engu. Það er nefnilega stundum hægt að gera betur á einu afmörkuðu svæði en hægt er að komast yfir í heilli heimsálfu þar sem hreinlætisaðstæður eru mismunandi. Mér sýnist á frumvarpinu að ætlunin sé að innleiða mikið af hráu regluverki Evrópusambandsins, og legg til, að fyrst verði allt það regluverk sem á að innleiða vandlega borið saman við gildandi lög og reglur hér, svo að við getum haldið áfram því, sem betur er gert hér, án þess að starfsmennirnir séu að brjóta lög.

Í fylgiskjali 3 með þessari umsögn er að finna bréf frá prófessor Karli G. Kristinssyni, yfirlækni sýkladeildar Landspítalans, um ástand salmonellusýkinga árið 2008. Ég legg einnig hér með ljósrit af athyglisverðri grein, sem var í Morgunblaðinu 28/5 '08 (Fylgiskjal 4), þegar frumgerð þessa frumvarps var til umræðu á Alþingi.

Ofarlega á bls.34 í þessari þriðju gerð frumvarpsins, þ.e. neðst í 3. kafla athugasemdanna, er þess getið, að ESB og EES reglur geri ráð fyrir því, að unnt sé að grípa til neyðarráðstafana undir sérstökum kringumstæðum, en sönnunarbyrði ríkis, sem það gerir, sé rík, Nú ætla ég að biðja hvern lesanda þessarar umsagnar að staldra við, taka upp fylgiskjal 1, sem ég legg hér með, og lesa þar bls.1-4. Sá texti er að mestu um kúariðu og hvernig reglur Evrópusambandsins verkuðu á útbreiðslu hennar. Hvernig þarf sú sönnun eiginlega að vera til að undanþága frá innflutningi fáist, þegar ekki dugar til, að í gangi sé banvænn og ólæknandi lömunarsjúkdómur, sem búinn er að drepa tugi ungs fólks, eins og kúariðan gerði í Bretlandi, að ekki sé nú talað um kúadauðann sjálfan, sem hafði verið þar um allt land í mörg ár og engin hjörð var laus við. Stundum er betra fyrir eitt land að hafa ekki afsalað sér fullveldi sínu til að ráða eigin sóttvörnum.

Oftrú á vottorð og skriffinnsku er eitt af einkennum ESB. Ekki er einu sinni óhætt að treysta upprunavottorðum matvæla, sem þaðan koma. Þau þýða aðeins, að meirihluti vörusendingar sé framleiddur í upprunalandinu, en útflytjandinn má bæta í byrgðir sínar vörum framleiddum annars staðar í ESB löndum, þar sem aðstæður til hreinlætis geta verið aðrar og verri en í meintu upprunalandi. Oft hefur komið fyrir, að sýklar, t.d. salmonellur, hafi vaxið úr vörum, sem eru vottaðar hreinar skv. ESB reglum. Bæði Finnar og Svíar hafa staðfest þetta.

Á seinni árum hafa orðið loftslagsbreytingar, svo að hlýnað hefur á norðurhveli jarðar. Nú koma þar upp sjúkdómar, sem áður fundust aðeins á heitari svæðum. Sláturdýr, sem eru einkennalausir smitberar slíkra eð annarra nýrra sjúkdóma á nýju svæði geta orðið vandamál í matvælaíðnaðinum á næstu árum, rétt eins

og kýr, sem bera í sér kúariðusýkla og sýkja menn, sem borða af þeim kjötið. Sóttvarnafólk þarf að vera í viðbragðsstöðu í framtíðinni og má ekki vera bundið í staðlað regluverk sýndar-
eftirlits, sem gerir ekki ráð fyrir skjótum viðbrögðum, ef þau hindra frjálst flæði vöru. Þegar hætta steðjar að, verður að vera hægt að bregðast við henni með öllum tiltækum ráðum.

Þeim peningum er á glæ kastað, sem verja á í meiri gagnslausa skriffinnsku en þegar er gert. Það er einnig óþarfi að kosta uppá sérstakar eftirlitsstöðvar fyrir innflutning frá ríkjum utan ESB, sem oft hafa á boðstólnum miklu hreinni vöru en þar sem fæst, t.d. andfætlingar okkar í Eyjaálfu, sem hefur fábreytta sýklaflóru rétt eins og við. Það er svæði, sem við ættum að taka okkur til fyrirmyndar. Þar hafa stjórnvöld gætt þess vel að flytja ekki inn búfjársjúkdóma, heldur flytja út ósýkt matvæli. Það gætum við líka gert, ef rétt er á málum haldið.

Reykjavík 16/9 2009,

Margrét Guðnadóttir, veirufræðingur.

Fylgiskjöl:

- 1, Umsögn send sjávarútvegs- og landbúnaðarnefnd Alþingis 24/4 '08.
2. Umsögn send Bændasamtökunum í ágúst 2008.
3. Umsögn send sjávarútvegs- og landbúnaðarnefnd Alþingis 4/3 '09.
4. Grein úr Morgunblaðinu 28/5 2008.